Evenmin kan men beweren, dat ze, iets enger genomen, vroomheid en godsdienstzin in deze landen heeft aangekweekt, want wat er in orthodoxe kringen nog van die edele plant gevonden wordt, tierde haars ondanks; wat in sommige modernen u nog aantrok, stond met een vloek op de lippen tegen haar over; en juist in het milieu, waar het Synodalisme als eere gold, vondt ge een kouden vorm voor den gloed des levens, geen bezieling, geen geestdrift, geen flikkeren meer der ziel.

Nog minder zal men vol kunnen houden, dat ze het kerkelijk leven bloeien deed.

Althans onder haar zestigjarig rijksbewind liep de helft der Gemeente onze kerken uit, om er geen voet ooit meer te zetten; daalde de opbrengst der collecten op beleedigende wijs; ging wat er nog van gemeenschapsband onder de leden dezer Kerk bestond, algeheellijk verloren, en werd het verachteren en verkwijnen en verloopen van heel de kerkelijke firma almeer een kwalijk te verhelen feit.

En trekken we ons eindelijk in den engsten kring, die van het belijdend geloofsleven, terug, wie, zoo vragen we, zag dan de hand dezer Synode ooit anders dan met bijl en koevoet en breekijzer op het vernielen uitgaan en welk stuk uit Gods heiligheden of welk mysterie van de verborgenheden des geloofs is ooit rechtstreeks of zijdelings onder haar ruwe, kleffige, benepene aanraking gekomen, dat het niet het stofgoud van de vleugelen verloor?

Ze staat dan ook als een van eer en goeden naam beroofde, tot een aanfluiting van een legelijk, die naar recht dorst, die de leugen verafschuwt en wat geestelijk zijn moet geestelijk keuren wil, als een ergernis voor al het volk des Heeren, in het land.

Ze boezemt niemand liefde meer in, en is al blij als haar nog plichtshalve soms pro Deo een pleitbezorger toekomt.

Men loopt ze voorbij of drijft den spot met haar onbeholpen vertooning of zendt haar, erger nog, in een oogenblik van Pinehas-ijver een nooit machteloozen vloek achterna.

H. C. V.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Collecten op school.

Daar is al eens meer over te doen geweest. En telkens komen weer de aanvragen naar de scholen stroomen. Voor allerlei doeleinden wil men wel graag gebruik maken van de kleine collectanten, en de kleine bijdragen, die de schoolkinderen meebrengen — een cent, een halve cent — worden door de groote menigte tot een aardig bedrag.

'k Herinner mij uit de dagen van den Transvaaloorlog, hoe de kinderen een groot bedrag hebben verzameld voor de vrouwen en kinderen in de concentratiekampen van Zuid-Afrika. De jonge gemoederen zijn voor zoo'n doel gemakkelijk warm te maken en met groote bereidwilligheid brachten ze hun penningen op: op een Maandagmorgen haalde ik wel eens een krijtkistje vol centen.

En toch heeft de ervaring, toen opgedaan, mij afkeerig gemaakt van collecten op school. Ik zal verder vertellen. Toen het eerste enthousiasme wat minderde, slonken natuurlijk ook de bijdragen. Dat was nog niet verontrustend. Maar toen ik eens een paar gevallen ging onderzoeken, bleek, dat wel enkele centen, voor het betere doel bestemd, in een snoepwinkel terechtkwamen. 't Is duidelijk: er is geen behoorlijke contrôle. De onderwijzer weet niet, welke kinderen wat mee hebben gekregen en de ouders kunnen weer niet nagaan, of het meegegeven geld wel geheel of gedeeltelijk op de juiste plaats terechtkomt. Hier wordt aan de kinderen een verantwoordelijkheid gegeven, die velen misschien wel, maar sommigen zeker niet kunnen dragen. En als het aan die enkelen nu gelukt, zich te bevoordeelen of dingen te koopen, die ze anders niet kunnen bereiken, dan is het voordeel, dat het financieel geeft voor een of ander nuttig doel, zedelijk toch te duur gekocht. Zonder twijfel moeten onze kinderen opgeleid worden tot vertrouwen en besef van verantwoordelijkheid, maar dat moet gebeuren zoo, dat we op een eenvoudige manier kunnen nagaan, of ze het vertrouwen al verdienen. Daarom zal iedere moeder, die haar kind geld heeft toevertrouwd, nagaan of de rekening klopt. Dat geeft het kind bevrediging en het is een van de machtigste middelen om het kind te doen gevoelen, dat we rekening en verantwoording moeten doen. Er zijn door onattente, slappe moeders hier heel wat fouten begaan. De kinderen leeren op die manier liegen, draaien, snoepen, stelen. En daarom mag er aan kinderen geen vertrouwen worden gegeven, zonder dat contrôle mogelijk is, ook niet bij een cent en een halven cent. Het zit hem juist in de kleine bedragen. Met een gulden weten ze geen raad, maar een paar centen kunnen ze vaak precies gebruiken.

Mijn tweede bezwaar tegen de collecten op school is, dat de ouders het geld geven en niet de kinderen. Als de kinderen het van hun eigen geld gaven, zou het bezwaar geringer zijn. Maar niet zelden is het een onvrijwillige bijdrage van de ouders voor het doel, waarvoor ze langs anderen weg ook reeds hun bijdrage gaven. Moeder moppert dan wel eens en de jongen moet dan wel erg aandringen: de meester heeft gezegd, dat het erg noodig was. Dat vind ik niet de juiste manier. Vooral niet, wanneer het dan gaat met een woord als: „Nou, hier heb je dan nog wat". Of, als het eerste woord van vader is bij een nieuwe aanvrage: „Zoo, heeft de meester al weer wat te bedelen". Ik kan mij niet voorstellen, dat iemand met zulk een wijze van geld verzamelen bevredigd is. Nu weet ik, dat wij in dit opzicht aan fijngevoeligheid verliezen. Ik denk hier b.v. aan onze bazars, waar voor Christelijke doeleinden geld wordt verzameld. Dat is niet zelden ergerlijk, als er de grabbelton en dergelijke malligheden aan te pas moeten komen. Laten we daarom bij de opvoeding van onze kinderen oppassen. Ze moeten leeren geven, maar geven van zichzelf en mogen daarbij niet in de verleiding komen, van wat hun wordt toevertrouwd, iets achter te houden. De gevoelige consciëntie van het kind moet hier met alle voorzichtigheid worden ontzien.

Als derde bezwaar heb ik nog bij de schoolcollecten gevoeld, dat het arme kind er een nieuwe vernedering opdoet. De rijkere kinderen kunnen veel geven en vinden niet zelden de gelegenheid, om met die groote giften te pronken tot beschaming van de kinderen, die niet zooveel, of misschien niets kunnen geven. Zoo iets wou ik zoowel de armen als de rijken sparen. Beiden lijden schade. En het bewijst temeer, dat het niet de kinderen, maar de ouders zijn, die geven.

Deze heele kwestie van de schoolcollecte is een uitvloeisel van het streven, dat men de school manusje van alles wil maken. Men vindt daar een groot aantal kinderen bijeen en kan nu mooi zijn slag slaan. En daarom geldt mijn vierde bezwaar het karakter, dat de school moet dragen. De school kweekt liefde voor allerlei noodige dingen: noem maar zending, noem maar den nood der Christenheid hier en elders, maar aan het daadwerkelijk lenigen van dien nood kan het kind nog de hand niet slaan. Geven, dat doet men in het gezin, dat doen vader en moeder en als het kind dan ook wat mee wil doen, ook een gave wil afzonderen uit den spaarpot, dan zijn vader en moeder er bij, om er een beetje leiding aan te geven. Dat wordt geven met verstand, onder de noodige contrôle. Het gaat toch niet aan, heel wat ouders, die het in onze dagen moeilijk hebben, voor de pijnlijke noodzakelijkheid te plaatsen, dat ze hun kinderen niet mee kunnen laten doen aan dingen, die op zichzelf wel noodig en goed zijn, en dat ze dan van die onmacht aan hun kinderen blijk moeten geven.

De school heeft handen vol werk. Ze kan blijkens vele klagers niet eens goed doen, wat ze moet doen. Laten we de school daarom haar rustig werk gunnen, werken aan eigen taak. Denk eens, wat het zeggen wil, dat b.v. 10 kinderen fouten maken bij een regelmatig weerkeerende collecte. Dat moet worden uitgezocht, gecorrigeerd, gestraft.

Neen, hoe meer ik er over nadenk, hoe meer ik mij gekant voel tegen collecten op school.

Gr. G. MEIMA.

PERSSCHOUW

Wedergeboren.

In „De Wekker" wordt een bespreking gegeven van „Om Sions Wil". We lezen o.m.:

Toch begrijp ik niet goed, wat in het eerste nummer van den derden jaargang te lezen is „want wij gaan er niet van uit, dat het kind door den doop weder geboren wordt, maar dat het wedergeboren is en den doop ontvangt tot versterking, van hetgeen de Heilige Geest geschonken heeft".

Dat is toch niet naar luid der Gereformeerde belijdenis? De vijf stellingen hebben vroeger een ander geluid laten hooren.

Wij voor ons gaan noch van het ééne, noch van het andere uit.

Een Ulrumsch veldwachter naar Amsterdam.

We hebben pas gehoord van uit Oss naar elders verplaatste ambtenaren. Ds J. D. Boerkoel is voor verdere verplaatsing. Men leze volgenden „niet verzonden brief", dien hij publiceerde in „Watergraafsmeersche Kerkbode":

Edelachtbare Heeren,

Het is al eenige jaren geleden, dat ik, zelfs meer dan éénmaal, in de pers, die mij ten dienste staat: de „Watergraafsmeersche Kerkbode", een poging heb gewaagd om te prikkelen tot een actie, die zich zou moeten keeren tegen het luidkeels venten op den Zondag.

Ik meende, dat er in onze stad genoeg en voldoendkrachtige organisaties werkzaam zijn, vooral op sociaal terrein, in wier bemoeienis een dergelijke actie zou kunnen worden betrokken, zonder dat zij de grenzen van de in haar statuten omschreven doelstelling zouden behoeven te overschrijden.

Wel is dit luidruchtig venten slechts een der vele vormen, waarin het Christelijk karakter van den Zondag wordt geschonden, maar het is een van de ergerlijkste tevens.

En ik houd mij overtuigd, dat een actie daartegen, van welke zijde ook ondernomen, instemming zou vinden bij talloozen, die niet gerekend willen worden tot een der Christelijke gemeenschappen te behooren.

De vele ingezonden stukken, die periodiek in de niet-christelijke bladen verschijnen, laten daaromtrent geen twijfel bestaan.

Vervolgens:

Mijn artikeltjes, enkele jaren geleden, hebben niet het minste succes geresulteerd. Ik heb tenminste niet vernomen, dat eenige organisatie deze koe eens bij de horens pakte en voor een actie medewerking zocht, ook bij breedere groepen.

Maar nu is, sedert korten tijd, de hoop bij mij aangewakkerd, dat er toch wel eens een einde aan den gesignaleerden wantoestand zou kunnen komen.

In het hooge Noorden van ons land brak licht door.

Het zal ook Uw aandacht niet ontgaan zijn, dat een veldwachter van Ulrum een proces-verbaal wegens overtreding van de Zondagwet heeft opgemaakt tegen den Gereformeerden predikant aldaar, omdat deze op den Hemelvaartsdag met een machine zijn grastapijt soigneerde.

Het geval schijnt den kantonrechter van Groningen wel eenigermate in verlegenheid te hebben gebracht. Want toen de predikant, bij zijn verantwoording, uitsprak, dat hij een eventueele veroordeeling stuitend onrechtvaardig zou vinden, omdat, niet op een Christelijken feestdag, maar op Zondagen, de Zondagswet op tal van plaatsen wel veel erger overtreden wordt, en hij dit met enkele voorbeelden wilde aantoonen, klopte de kantonrechter dit betoog af met de aanmerking, dat hij slechts het concrete geval te beoordeelen had.

Maar dit geding heeft niettemin verhelderend gewerkt.

Er werd namelijk een juist onderscheid gemaakt tusschen arbeid en werk. In de Christelijke ethiek wordt deze onderscheiding geleerd. Arbeid is: ingespannen bezig zijn met het doel om daardoor iets te verdienen. Maar werk beteekent vaak: afleiding.

De predikant nu verdedigde zich met de verklaring, dat hij geen arbeid had verricht, om b.v. de kosten van een tuinman uit te sparen. Hij had, na des ochtends gepreekt te hebben, zichzelf op den verderen vrijen dag wat afleiding en ontspanning willen bezorgen; en hij vergeleek zijn tuinwerk met het maken van toilet, wanneer men uitgaat; wie dit zou doen voor een open raam, dus aan den publieken weg, zou zich daarmee niet bekeurenswaardig maken, evenmin als de dame, die 's Zondags voor het raam wat zit te handwerken.

De kantonrechter stelde daartegenover echter, dat, al had de predikant dan geen arbeid verricht, maar slechts werk gedaan, dit werk dan toch gepaard was gegaan met lawaai; zoo'n grasmachine loopt allerminst geruischloos.

Al werd de aangeklaagde tenslotte vrijgesproken, de beschuldiging werd wettelijk bewezen geacht. Maar zijn vergrijp was vrij onschuldig; hij werd niet gestraft.

En nu kom ik tot U, edelachtbare heeren, met dit verzoek: zoudt ge niet kunnen bevorderen, dat deze veldwachter naar Amsterdam wordt overgeplaatst.

Allicht komt dit verzoek u ietwat vreemd voor. Het kan u bekend zijn, dat wij, Gereformeerden, aan de veldwacht van Ulrum nu juist niet de prettigste herinneringen bewaren. In 1834 en daarna had zij het vooral op den predikant, die daar ter plaatse de Gereformeerde belijdenis voorstond, begrepen. Maar dat is ruim honderd jaar geleden; en zoo partijdig is in onzen tegenwoordigen rechtsstaat de politie nergens meer.

Deze veldwachter blijkt een man te zijn, die de Zondagswet goed kent, en er ernst mee maakt, haar te handhaven.

En wanneer hij hier zou worden gedétacheerd, zou hem alleen Zondagsdienst kunnen worden opgedragen; hij zou het daarmee drukker hebben dan een andere politiedienaar gedurende de geheele week.

Want uitgaande van de overwegingen, die hij van den kantonrechter te Groningen hoorde, dat werk op een feestdag door lawaai al tot overtreding van de Zondagswet gestempeld wordt, zou hij tegen allen, die op Zondag arbeid met lawaai verrichten, proces-verbaal kunnen opmaken, en er zeker van kunnen zijn, dat de kantonrechter niet alleen de overtreding vaststellen, maar voor die overtreding ook straf opleggen zou.

Wat toch al die venters op den rustdag verrichten, moet niet als werk, maar als arbeid gekwalificeerd worden; arbeid aan den openbaren weg. En nog wel een arbeid, die met zeer hinderlijk lawaai gepaard gaat.

Nu zult u hiertegen opmerken, dat de stedelijke verordeningen, waarvoor de oude Zondagswet ruimte laat, het luidkeels venten met geringe etenswaren toestaan, en dus zij, die van die concessie gebruik maken, niet in overtreding zijn.

Maar tegen het instandhouden van al zulke uitzonderingsbepalingen valt toch ernstig bezwaar in te brengen.

Ten eerste zijn zij met geest en bedoeling van de nog altoos geldende wet in strijd.

Ten tweede, doet het steeds zonderling aan, dat plaatselijke verordeningen ter nadere uitlegging of beperking van de Zondagswet, altijd strekking blijken te bezitten, om aan de Zondagsrust nadeel toe te brengen. Als, om een voorbeeld te noemen, de raad van de gemeente Harderwijk, of die van Huizen, de haven op den Zondag ontoegankelijk verklaart voor passagiersbooten, omdat de bevolking, hoe gastvrij overigens ook, van een dergelijk massaal bezoek van vreemdelingen op den Zondag niet gediend is, dan wordt een dergelijk gemeenteraadsbesluit vernietigd als in strijd met het algemeen belang. Wekt dit niet evenzeer verbazing, als dat omgekeerd besluiten van een gemeenteraad, waarbij de Zondagsrust mag worden verjaagd, onaangevochten blijven?

Ten derde moeten de consideransen van den Groninger kantonrechter toch meer dan plaatselijke beteekenis hebben; en dan staat het vast, dat het arbeid-verrichten met lawaai, in casu het luidkeels venten, naar de interpretatie der Zondagswet door een rechter, niet bestaanbaar is met de huidige Zondagswet.

Het optreden van Ulrums veldwachter, wanneer